

کلیات بررسی تحلیلی مسائل آرشیوی کشورهای مستقل مشترک المنافع (قسمت چهارم)

چکیده

در سال ۱۹۹۸ شورای جهانی آرشیو، بر ایجاد یک پایگاه اطلاعات درباره مسائل آرشیوی در کشورهای مستقل مشترک المنافع در خلال سالهای ۱۹۹۱ تا ۱۹۹۸ تأکید کرد و ساز و کار ایجاد و توسعه آن را فراهم نمود.

پرسشنامه‌ای جامع در این خصوص تدوین شد و نسبت به جمع آوری اطلاعات از ده کشور مستقل مشترک المنافع اقدام لازم به عمل آمد. ماحصل تجزیه و تحلیل داده‌های پرسشنامه، در قالب کتابی تحت عنوان «بررسی کلیات مسائل آرشیوی کشورهای مستقل مشترک المنافع» به زبان انگلیسی به چاپ رسید که در هر شماره از فصلنامه گنجینه اسناد ملی، ترجمه بخشهایی از آن، از نظر خوانندگان محترم می‌گذرد. قسمت اول و دوم و سوم، تحت عناوین «قوانین مربوط به مسائل آرشیوی»، «مدیریت آرشیو در نظام دولتی» و «روشهای تحصیل منابع مالی آرشیوهای دولتی» به چاپ رسیده است. آنچه در پی می‌آید، شمه‌های دیگری از کتاب مذکور می‌باشد.

نویسندگان :

ن. م اندریوال، ا. بلیانینا و گ. لارینا
و. و. اولوسکایا الف. و. پانوا، ان. ساخاروا

ا. ل. سولومینا

مسکو ۲۰۰۲

برگردان به انگلیسی : ن. ا. زوروا

برگردان به فارسی : ابوالفضل کیانی بختیاری

بخش هفتم - ذخیره سازی، کنترل و نگهداری اسناد آرشیوهای دولتی در سالهای ۹۱-۱۹۹۸

۱.۷ - نظام کنترل اسناد آرشیوی در ۶ کشور مستقل مشترک المنافع در خلال سالهای ۹۱-۱۹۹۸، تغییری نداشته است. در ارمنستان و روسیه، روشهای ثبت و ضبط اسناد تغییر یافته و در بیلاروس و اوکراین، تعداد این روشها افزایش نشان می دهد.

۲.۷ - کنترل اسناد دولتی در ۹ کشور مستقل مشترک المنافع به طور کامل صورت پذیرفته و تنها به نظر می رسد که در جمهوری قرقیزستان، سیستم کنترل و نگهداری در حد مطلوب نمی باشد.

۳.۷ - در ۶ کشور از ۱۰ کشور مستقل مشترک المنافع، کنترل اسناد آرشیوی به وسیله روشهای سنتی (پرکردن دستی پرسشنامه) انجام می گیرد.

در جمهوری بیلاروس، قزاقستان و روسیه، کنترل اسناد دولتی هم به روش سنتی و هم در پایگاههای رایانه ای انجام می پذیرد.

در عین حال هیچکدام از کشورهای مستقل مشترک المنافع بدون پرکردن دستی پرسشنامه، از روشهای کنترل اتوماتیک بهره نمی گیرند.

۴.۷ - خدمات آرشیوی ۱۰ کشور، بر ساماندهی سیستم کنترل مرکزی آرشیوهای دولتی بر مبنای معیارهای جهانی تاکید کرده اند.

۵.۷ - شش کشور از کشورهای مستقل مشترک المنافع، معتقدند که ایجاد سیستم کنترل مرکزی برای اسناد منحصر بفرد با ارزش، ضروری است و ۳ کشور ارمنستان، گرجستان و قرقیزستان، اعمال این سیستم کنترل را ضروری نمی دانند. در اوکراین چنین کنترلی تنها برای اسناد منحصر بفرد، ضروری قلمداد می شود.

۶.۷ - تعداد نیروی انسانی ناظر بر اسناد در سالهای ۹۱-۱۹۹۸ در ۵ کشور آذربایجان، ارمنستان، قرقیزستان، روسیه و اوکراین تغییری نداشته است.

۷.۷ - در جمهوری بیلاروس، تعداد کارگزاران در حوزه نظارت بر اسناد افزایش یافته، در حالی که تعداد نیروی انسانی در ۴ کشور گرجستان، قزاقستان مولداوی و تاجیکستان، روند نزولی داشته و دلیل عمده آن، تعدیل نیروی انسانی است. در مولداوی علاوه بر مشکل مذکور، فقدان منابع مالی نیز مزید بر علت بوده است.

۸.۷ - در پنج کشور آذربایجان، ارمنستان، قزاقستان، مولداوی و تاجیکستان، روشهای به کار رفته در کنترل اسناد دولتی، بر پایه فعالیتهای انجام گرفته و معیارهای تدوین شده در فاصله زمانی قبل از سال ۱۹۹۱ می باشد.

در سایر کشورهای مستقل مشترک المنافع، روشهای کنترل اسناد دولتی بر اساس شیوه نامه های قبل از سال ۱۹۹۱ و دستورالعملهای ابلاغی در خلال سالهای ۹۱-۱۹۹۸ تدوین شده است.

در اوکراین کلیات روشهای کنترل اسناد، مبتنی بر اقدامات انجام شده در سال ۱۹۹۱-۲۰۰۰ می باشد. خدمات آرشیوی بیلاروس، اذعان می دارد که از دو روش جاری در خلال سالهای ۹۱-۹۸ یعنی اصول و قواعد پر کردن کارت برگ برای اسناد آرشیوهای حزبی سابق به منظور چاپ آنان در کاتالوگ جمهوری (۱۹۹۴)، و توصیه های نگهداری و کنترل آرشیوها، و ارقام آرشیوی برای آرشیوهای حزبی (۱۹۹۷) بهره برده است.

در جمهوری قزاقستان به ۱۴ روش جدید، در اوکراین به ۵ روش و

در روسیه به ۴ روش برای کنترل اسناد - که در خلال سالهای ۹۱-۹۸ اشاره شده است - بهره گیری می شود. همچنین روسیه از یک روش دیگر نیز با عنوان «ساماندهی کنترل اسناد منحصر بفرد» - که در فدراسیون آرشیو روسیه نامگذاری شده است - بهره می گیرد.

به سوالات ۷-۹ تا ۷-۱۱، پاسخی از سوی کشور داده نشده است. ۱۲.۷ - حفاظت از آرشیوهای دولتی، به یکی از روشهای زیر صورت می پذیرد:

- به وسیله تشکیلات غیردولتی در ۴ کشور (آذربایجان، ارمنستان، گرجستان، مولداوی).

- در جمهوری قزاقستان، قرقیزستان، روسیه، تاجیکستان و اوکراین، علاوه بر محافظان غیردولتی، کارکنان آرشیوها نیز به این امر مبادرت می نمایند.

- در روسیه علاوه بر روشهای اشاره شده، محافظان خصوصی برای این منظور به کار گرفته می شوند.

۱۳.۷ - تحلیل داده ها و پاسخهای داده شده به پرسشنامه، جامع نشان می دهد که علاوه بر روشهای اشاره شده، ۷ کشور از ۱۰ کشور مستقل مشترک المنافع برای مقابله با وضعیتهای اضطراری، آمادگی کامل دارند و تنها در قزاقستان و مولداوی برای مقابله با شرایط بحرانی، آمادگی لازم فراهم نیست. جمهوری بیلاروس نیز به این سوال پاسخی نداده است. ۱۴.۷ - مخازن اسناد در آرشیوهای دولتی در ۵ کشور آذربایجان، قزاقستان، روسیه و تاجیکستان، تا حدودی در زمینه های زیر از پوششهای حفاظتی برخوردار می باشند:

۱.۱۴.۷ - حفاظت در مقابل آتش سوزی؛

۲.۱۴.۷ - حفاظت در مقابل رطوبت و حرارت؛

۳.۱۴.۷ - ایجاد سیستمهای بهداشتی؛

۴.۱۴.۷ - حفاظت در مقابل صاعقه و رعد و برق.

حفاظت از مخازن در مولداوی، به طور کامل صورت نمی پذیرد. در ارمنستان و اوکراین، برای مقابله با آتش سوزی، رطوبت و حرارت، اقدامات کامل صورت نمی پذیرد؛ اما تجهیزات بهداشتی و مقابله با صاعقه و رعد و برق آنها کامل می باشد. در جمهوری بیلاروس، مقابله با حرارت و رطوبت، در حد متوسط انجام می شود ولی در سایر بحرانها، تجهیزات ایمنی کامل و برقرار است.

قزاقستان نیز در زمینه های بهداشتی کاملاً مجهز است ولی در خصوص سایر حوزه های حفاظتی، به طور نسبی مجهز شده است.

۱۵.۷ - در ۴ کشور قزاقستان، مولداوی، روسیه و تاجیکستان، آرشیوهای دولتی مجهز به فیلم و دوربین است ولی در سایر موارد به شرح زیر در حد متوسط تجهیز شده اند:

۱.۱۵.۷ - کنترل حرارت و رطوبت؛

۲.۱۵.۷ - میکروفیلیم و میکروکپی از اسناد؛

۳.۱۵.۷ - ثبت و ضبط اسناد؛

۴.۱۵.۷ - صحافی و تجلید اسناد.

در جمهوری ارمنستان و گرجستان، اقدامات فنی در خصوص مهار رطوبت و حرارت و ذخیره سازی اسناد صورت می پذیرد لیکن این وضع درباره صحافی و تجلید اسناد نسبی است و امکان تهیه میکروفیلیم و

نتیجه :

براساس دیدگاه خدمات آرشیوی کشورهای مستقل مشترک المنافع (۶ کشور از ۱۰ کشور عضو) نظام کنترل اسناد در خلال سالهای ۹۱-۱۹۹۸ تغییر نیافته است.

هر ۱۰ کشور یادشده، تصدیق نموده اند که وجود یک شیوه کنترل مرکزی اسناد براساس شیوه های متداول جهانی، ضروری می باشد و بر این اعتقادند که این نظارت، می باید درخصوص اسناد منحصر بفرد و بارزش انجام پذیرد.

تمایل عمومی کشورهای مستقل مشترک المنافع، در به کارگیری دستورالعملهای سنتی درخصوص ثبت و ضبط دستی اسناد است؛ ولی علاوه بر روش مذکور، تمایل به انتقال داده ها به پایگاههای اطلاعات رایانه ای نیز وجود دارد.

در ۴ کشور از کشورهای مستقل مشترک المنافع، با تعدیل نیروی انسانی در بخش کنترل اسناد مواجه بوده ایم که دلیل آن را می توان ناکافی بودن بودجه و امکانات مالی این کشورها دانست. در ۱۰ کشور یادشده، کمبود منابع مالی، تاثیرات منفی در فراهم نمودن تجهیزات فنی کنترل وضعیت و حفاظت از اسناد به جا گذاشته است و این تاثیر، در حوزه های کنترل حرارت و رطوبت، تهیه میکروفیلیم و میکروچی، صحافی و تجلید و بالاخره نگهداری اسناد مشهود می باشد.

خدمات آرشیوی اغلب کشورهای مستقل مشترک المنافع، توجه زیادی به رعایت روشهای کنترل مقطعی اسناد و جستجوی اسناد نایاب ننموده اند و تنها ۴ کشور نسبت به این امر به طور کامل مبادرت نموده است.

شایان ذکر است که خدمات آرشیوی کشورهای مورد بررسی، معتقدند که شیوه های رایج و قواعد روشمند کلاسیک برای کنترل و نگهداری اسناد، کافی به نظر می رسد.

میکروچی اسناد نیز فراهم نمی باشد. در اوکراین اقدامات فنی برای مهار حرارت و رطوبت به طور کامل صورت می گیرد ولی در سایر زمینه های ذکر شده در بالا، تا حدودی مجهز می باشد.

در قرقیزستان، اقدامات فنی درخصوص تهیه میکروفیلیم و میکروچی در حد متوسط انجام می گیرد ولی در سایر موارد یادشده در بالا، اصول فنی در حد متوسط انجام می شود. در آذربایجان کنترل حرارت و رطوبت، تهیه میکروفیلیم و میکروچی، به طور نسبی لیکن ثبت اسناد و صحافی و تجلید آنها، به طور کامل به انجام می رسد.

در بیلاروس اقدامات فنی درخصوص کنترل رطوبت و حرارت، به طور کامل و تهیه میکروفیلیم و میکروچی و همچنین ثبت اسناد، به صورت نسبی صورت می گیرد.

بنابراین، تنها در اوکراین اقدامات فنی برای کنترل رطوبت و حرارت فراهم شده است و در سایر کشورها، کنترل رطوبت و حرارت و تهیه میکروفیلیم و میکروچی، ثبت اسناد و صحافی و تجلید آنها، به طور کامل صورت نپذیرفته است.

۱۶.۷ - در مؤسسات آرشیوی روسیه، سایر دستگاهها نیز برای ذخیره سازی اسناد منحصر بفرد اقدام می نمایند.

۱۷.۷ - ایجاد امنیت و استفاده از خدمات آرشیوی در قرقیزستان، به طور کامل و در مؤسسات آرشیوی ۶ کشور نیز، در حد متوسط صورت می گیرد و خدمات آرشیوی آذربایجان، گرجستان، تاجیکستان، از چنین وضعیتی برخوردار نمی باشد.

۱۸.۷ - تحلیل پاسخهای داده شده به پرسشنامه جامع، نشان می دهد که در تمام کشورها رعایت قواعد و اصول لازم درخصوص فعالیتهای زیر، ایجاد شده است :

۱.۱۸.۷ - کنترل دسترسی و وضعیت فیزیکی اسناد؛

۲.۱۸.۷ - جستجوی اسناد نایاب.

۱۹.۷ - در ۵ کشور، مؤسسات آرشیوی درخصوص موارد زیر اقداماتی به عمل آمده است:

۱.۱۹.۷ - کنترل دوره ای اسناد قابل دسترسی.

۲.۱۹.۷ - جستجوی اسناد نایاب.

مؤسسات آرشیوی ۴ کشور آذربایجان، ارمنستان، بیلاروس و اوکراین، اقدامات لازم را درخصوص کنترل و جستجوی اسناد نایاب، به طور کامل به انجام رسانده اند.

در جمهوری قرقیزستان، رعایت موازین کنترل دوره ای اسناد قابل دسترسی، به طور نسبی و اقدام درخصوص جستجوی اسناد نایاب، به طور کامل انجام می گیرد.

۲۰.۷ - در ۱۰ کشور مستقل مشترک المنافع، مجموعه ای از اقدامات درخصوص نگهداری اسناد با رویکرد به دو شیوه زیر، به انجام رسیده است:

۱.۲۰.۷ - اقدامات مبتنی بر روشهای رایج سنتی؛

۲.۲۰.۷ - اقدامات مبتنی بر قواعد روشمند و کلاسیک.